

מורשת
מרכז בינלאומי לתיעוד, לחקר
ולהוראת השואה ע"ש מרדכי אנילביץ'

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

על גבורתן של הקשריות – צביה לובטקין

"את עבודתנו ברחבי הכיבוש הגרמני לא היינו מסוגלים לבצע בלי קשריות. כל גטו היה מעין "ממלכה" בפני עצמה, מנותק מן העולם ומגטאות אחרים. שום קשר לא היה קיים בין גטו לגטו, ודבר זה הכביד על המוני היהודים, ובמיוחד על פעולות המחתרת היהודית.

אין בכוחי לתאר מה היתה עבודת-הקשר בין גטו לגטו ובין איזור למשנהו בתחומה של פולין שמלפני המלחמה. צריך היה לצאת מהגטו ברשיונות יציאה מזוייפים, או להתגנב דרך כל מיני חורים בבתים הרוסים על גבול הגטו, או לעבור מעל החומות, שהוקמו בידי הגרמנים, לצד הארי, להסתכל לכל עבר, אם אין משגיחים בך, להיזהר מהסכנה האורבת: מגרמני, משוטר פולני, מסחטן. לא יכולנו להתהלך מחוץ לגטו כיהודים. אסור היה ליהודי לנסוע ברכבת או להתנועע בכבישי המדינה הכבושה. כדי לצאת מחוץ לגטו צריך היה להתחפש לפולני, ולשם כך דרוש היה "פרצוף ארי" ושליטה טובה בשפה הפולנית. לא תמיד נמצאו אנשים מתאימים. אך גם משנמצאו ציפו להם שבעה מדורי גיהנום, שהרי כל שיצא מתחומי הגטו כדי לעבור ברחובות העיר עוד הרכבת, ארבה לו הסכנה. אם מראה פניך עצוב, מכירים בך שיהודי אתה; אם מישחו מביט עליך בחוצפה ואתה, ברגע של חולשה, משפיל את העיניים - דינך נגזר, כי ברור שיהודי אתה, שאם לא כן - מה לך לפחד? ... בכניסתך לרכבת עליך להשתתף בשיחותיהם של הפולנים, ועיקר שיחתם - על היהודים, וחייב אתה להקשיב, לדבר כאחד מהם, שאם לא כן יכירו בך שיהודי אתה.

ולא בידיים ריקות נסעו המקשרים והקשריות. בתקופה הראשונה העבירו עיתונים והוראות, בתקופה השניה - אקדחים. לעיתים קרובות נקלעו הקשריות למצודים שערכו הגרמנים על פולנים. היו עוברים שבועות של מתיחות שאין לתארה, עד שהקשרית סיימה את שליחותה וחזרה לבסיסה. אילו כוחות נפש היו דרושים כדי לעמוד בכל אלה!

ועשרות פעמים ראו את המוות בעיניהן. אחרי כל נסיעה כזו היו נחות ימים אחדים ויוצאות שוב לדרך. אין לתאר את עבודתנו, את ארגון המרד ואת המרד עצמו, בלי הבחורות המקשרות האלו. יסוד עיקרי בעבודתנו היה הקשר עם המקומות, וזה נעשה על-ידי מקשרות. הגרמנים ניתקו אותנו לחלוטין מן העולם. הם ביתרו את יהדות פולין לאברים-אברים מדולדלים. כל גטו היווה יחידה נפרדת, המנותקת ניתוק גמור משאר הגטאות.

הקשריות שלנו קיבלו עליהן לסכל מזימה זו, והן עשו והצליחו ולו במעט. בגופן ובמעשיהן ניסו לאחד את הגטאות, את יהדות פולין המתפוררת. בפניהן של הקשריות לא עמדו חומות הגטו ולא היו גבולות, וכל הגזירות והאיסורים על התנועה בדרכים לא נחשבו בעיניהן. לא היתה פינה בפולין הכבושה בה נמצאו יהודים שהקשריות לא חדרו לתוכה."